

Aan Provinciale Staten

Onderwerp:

Vitaliteit en leefbaarheid van kernen in Zuid-Holland 2024: een data-based verkenning

Geachte Statenleden,

Zoals aan u is toegezegd, doen wij u het onderzoek 'Vitaliteit en leefbaarheid van kernen in Zuid-Holland 2024: een data-based verkenning' toekomen.

Onderzoek Vitaliteit en leefbaarheid van kernen in Zuid-Holland 2024: een data-based verkenning

In de brief over Straatje erbij van 24 mei jl. hebben Gedeputeerde Staten u toegezegd om in het najaar van 2024 een actualisatie van het onderzoek 'Vitaliteit en leefbaarheid van kernen in Zuid-Holland' toe te sturen. Ook in de Commissievergadering Ruimte en Milieu op 25 september 2024 en de vergadering van Provinciale Staten op 11 oktober 2024 werd deze actualisatie van het onderzoek uit 2018 onder de aandacht gebracht.

Onder invloed van verschillende maatschappelijke trends staan vitaliteit en leefbaarheid in een aantal kernen in Zuid-Holland onder druk. De gemiddelde grootte van huishoudens neemt al decennialang af door vergrijzing en afname van het aandeel jongeren. Schaalvergroting en een vergroting van de (auto)mobiliteit zetten door, de vraag naar kleinschalige voorzieningen neemt af en de vraag naar internetwinkelen en bezorgingsservices neemt toe. Het voorzieningenpeil neemt daardoor af. Dat kan in de kernen leiden tot een afname van de economische en sociale vitaliteit, en meer in het algemeen, tot een afname van de leefbaarheid of aantrekkelijkheid van deze kernen.

De verkenning is uitgevoerd om het ruimtelijk beeld van vitaliteit en leefbaarheid van kernen in Zuid-Holland in kaart te brengen. Hierbij is gekeken naar zelfstandige vitaliteit, verbonden vitaliteit, leefbaarheid en naar veranderingen door de tijd. Conform de CBS-definitie voor kleine kernen is gekeken naar kernen tot 10.000 inwoners.

Hierbij zijn sociale aspecten als bijvoorbeeld het verenigingsleven, nabijheid van familie en sociale cohesie niet meegenomen. Kernen zijn dermate divers dat daarvan geen duidelijk algemeen beeld gegeven kan worden. Als provincie zien wij dat de betreffende gemeenten een beter beeld hebben van de lokale vitaliteit op deze aspecten.

Onderzoeksresultaten en verschillen tussen de rapporten uit 2018 en 2024

Zuid-Holland is een krachtige provincie met vitale kernen. In vergelijking met de rest van Nederland en Europa is Zuid-Holland in sterke mate verstedelijkt. Daardoor bevinden zich in Zuid-Holland veel voorzieningen op een korte afstand en zijn onze kernen erg vitaal. In kernen boven de 2.000 inwoners zijn vrijwel alle onderzochte soorten lokale voorzieningen aanwezig. Hierbij geldt wel: hoe kleiner de kern, hoe kleiner het voorzieningsniveau. Maar in Zuid-Holland zijn de kleine kernen goed bereikbaar en hebben de inwoners dan ook op relatief korte afstand goede toegang tot voorzieningen. Dit wordt verbonden vitaliteit genoemd. De kleine kernen hebben in onze provincie ook een hoge verbonden vitaliteit vergeleken met de rest van het land en Europa. In de provincie bestaan wel verschillen: geografisch en per vervoersmiddel. Geografisch zien we dat de eilanden en waarden (zuiden en oosten van Zuid-Holland) vaak een wat lagere verbonden vitaliteit hebben. De bereikbaarheid per auto en fiets is vaak goed, maar voor het openbaar vervoer is dit afhankelijk van de ligging van de kern: de ligging dichtbij (grote) steden leidt tot een hogere vitaliteit. Kernen die op grotere afstand liggen van de grote steden hebben vaak een centrumfunctie. Deze centrumfunctie is afhankelijk van de relatieve grootte ten opzichte van kernen in de directe omgeving. Dit is goed te zien op Goeree-Overflakkee. De kernen hebben hier een betere zelfstandige vitaliteit dan op basis van de grootte van de kernen verwacht wordt. De verbonden vitaliteit is hier vaak minder goed.

In de kleine kernen is het voorzieningenpeil en daarmee vitaliteit over het algemeen lager dan in de steden. In de kleine kernen zijn immers minder gebruikers van voorzieningen en ook minder banen te vinden dan in de steden. Sinds 2018 is het voorzieningenniveau licht afgenomen. Dit geldt zowel voor lokale voorzieningen (basisschool, supermarkt en dagelijkse levensmiddelen) als voor bovenlokale voorzieningen (bibliotheek, bioscoop en zwembad). Dat betekent niet dat het onprettig wonen is in kleine kernen. Tegenover de relatief lage vitaliteit staat vaak een hogere leefbaarheid. Vooral op het gebied van woningvoorraad, sociale samenhang en veiligheid gaat het goed met de kleine kernen. Deze leefbaarheid is in de afgelopen 5 jaar stabiel gebleven.

Resultaten in het perspectief van 'straatje erbij en straatje ertussen'

De hoofdlijnen en de conclusies van het onderzoek uit 2018 worden onderschreven. Dit laat zien dat de resultaten van dit onderzoek uit 2024 en het eerdere onderzoek uit 2018 robuust zijn. Dit maakt ook dat er vanuit het onderzoek geen aanleiding is om de kaders uit de brief over **Straatje erbij** van 24 mei 2024 te herzien. Echter, in de Statenvergadering van 11 oktober 2024 heeft u een motie aangenomen waarbij u Gedeputeerde Staten verzoekt de bandbreedte van kernen te vergroten tot 10.000 inwoners. U ziet door het vergroten van de bandbreedte kansen om bij te dragen aan de leefbaarheid en vitaliteit of om deze te vergroten of beter te benutten. Ook ziet u dat het Straatje erbij van waarde is voor kleine kernen wanneer het geen volledige oplossing biedt voor de opgaven op het gebied van leefbaarheid en het voorzieningenniveau in een kleine kern, maar hier wel aan bijdraagt door met name de woningvoorraad te verbeteren voor jongeren en senioren. U ontvangt van ons een separaat behandelvoorstel voor de moties die op 11 oktober zijn aangenomen.

Wij gaan er vanuit u hiermee voldoende geïnformeerd te hebben.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
secretaris,

voorzitter,

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

mr. A.W. Kolff

Bijlagen

Onderzoek 'Vitaliteit en leefbaarheid van kernen in Zuid-Holland: een data-based verkenning in 2024'